

**Latvijas Republikas Senāts****SPRIEDUMS**

Rīgā 2026. gada 12. martā

Senāts šādā sastāvā: senatore referente Marika Senkāne, senatores Inese Grauda un Kristīne Zīle

rakstveida procesā izskatīja civillietu maksātnespējīgās SIA „ELME MESSER METALURGS” prasībā pret Latvijas Investīciju un attīstības aģentūru par līguma izbeigšanas paziņojuma atzīšanu par spēkā neesošu un Latvijas Investīciju un attīstības aģentūras pretprasībā par izmaksātā atbalsta finansējuma piedziņasakarā ar maksātnespējīgās SIA „ELME MESSER METALURGS” kasācijas sūdzību par Latgales apgabaltiesas 2024. gada 25. novembra spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] Starp Latvijas Investīciju un attīstības aģentūru (turpmāk – LIAA), SIA „ELME MESSER METALURGS” (turpmāk arī – prasītāja) kā finansējuma saņēmēju un AS „Liepājas Metalurgs” 2010. gada 7. aprīlī noslēgts līgums par projekta īstenošanu Nr. L-APV-10-0017 (projekta Nr. APV/2.1.2.4.0/09/01/020), ar kuru prasītājai piešķirts Eiropas Reģionālās attīstības fonda (turpmāk – ERAF) līdzfinansējums projekta „Augstas pievienotās vērtības investīcijas „Elme Messer Metalurgs” LSEZ SIA ražotnē” īstenošanai (turpmāk – projekts).

[1.1] Noslēgto līgumu veido līguma individuālā daļa un atbalsta finansējuma saņemšanas nosacījumi.

[1.2] Projektā paredzēts AS „Liepājas Metalurgs” rūpnīcas kompleksā izveidot SIA „ELME MESSER METALURGS” ražotni rūpniecisko gāzu ražošanai, nodrošināt gāzu ražošanu un piegādi rūpnīcai AS „Liepājas Metalurgs”.

Projekta iesnieguma veidlapas 2.4. punktā (projekta apraksts un mērķis) un prasītājas izstrādātā biznesa plāna 1.3. punktā (komercdarbības īstermiņa un ilgtermiņa mērķi) bija noteikts, ka prasītājai jāuzsāk produkcijas ražošana, izmantojot iegādātās iekārtas (īstermiņa mērķis), kā arī no 2012. gada jāsaglabā ražošanas apjomu ne zemāku par aptuveni 50,5 milj. m³/gadā, jāizveido 23 jaunas darba vietas, pirmajā un otrajā pilnajā gadā pēc projekta realizācijas (2013. un 2014. gads) jānodrošina vidējais apgrozījuma pieaugums vismaz 20 % apmērā, bet 2015. gadā apgrozījums jāpalielina līdz 8 235 056,79 EUR (ilgtermiņa mērķis).

[1.3] Prasītāja iegādājās un uzstādīja iekārtas, pieņēma darbā un apmācīja darbiniekus, ražotne uzsāka darbu. Projektā prasītāja ieguldīja privāto finansējumu un saņēma arī ERAF līdzfinansējuma daļu 2 212 511,14 EUR.

[1.4] 2013. gada 3. janvārī prasītāja iesniedza LIAA projekta noslēguma pārskatu, kuru papildināja 2013. gada 7. februārī, vienlaikus lūdzot izmaksāt atlikušo ERAF līdzfinansējumu 737 488,85 EUR. Prasītāja arī vēlāk vairākkārt lūdza LIAA izmaksāt atlikušo ERAF līdzfinansējumu, taču LIAA to atteikusi.

[1.5] LIAA 2013. gada 20. februārī nosūtīja prasītājam pirmo vēstuli, kurā, atsaucoties uz publiski izskanējušo informāciju par AS „Liepājas Metalurgs” finanšu grūtībām, pieprasīja detalizētu skaidrojumu par prasītājas spēju pildīt savas līgumsaistības.

2013. gada 13. novembrī LIAA informēja prasītāju, ka prasītājas saistības neaprobežojas tikai ar iekārtu iegādi, uzstādīšanu, nodošanu ekspluatācijā un darbinieku pieņemšanu darbā. Norādīts, ka līdzfinansējuma izmaksa tiek apturēta, jo projekta realizācijas gaitā konstatētas būtiskas atkāpes no prasītājas biznesa plānā izvirzītajiem solījumiem (tā tekstā).

[1.6] 2015. gada 8. maijā prasītāja informēja LIAA par saimnieciskās darbības atsākšanu, lai pēc AS „Liepājas Metalurgs” maksātnespējas pasludināšanas gāzes piegādi veiktu tās darbības jomas pārņēmējai AS „KVV Liepājas Metalurgs”.

[1.7] LIAA 2015. gada 19. maijā veica projekta pārbaudi tā īstenošanas vietā, konstatējot atkāpes no projekta īstenošanas nosacījumiem.

[1.8] 2016. gada 31. martā LIAA paziņoja prasītājam par vienaspusēju atkāpšanos no līguma, lūdzot atmaksāt nepamatoti saņemto līdzfinansējumu 2 212 511,14 EUR. Minētajā paziņojumā norādīts, ka projekta īstenošana neaprobežojas vien ar iekārtu iegādi, uzstādīšanu un darbinieku apmācīšanu. Būtisks nosacījums, lai saistības uzskatītu par izpildītām, ir arī saimnieciskās darbības veikšana ar iekārtām un konkrētu kvantitatīvu rādītāju (apgrozījuma un saražotās gāzes apjoma) sasniegšana, ko prasītāja nav izpildījusi.

[2] SIA „ELME MESSER METALURGS”, pamatojoties uz Civillikuma 1., 1415. pantu un 1774. panta otro teikumu, 2016. gada 8. decembrī, cēla tiesā prasību pret LIAA, lūdzot atzīt par spēkā neesošu LIAA 2016. gada 31. marta paziņojumu par vienaspusēju atkāpšanos no 2010. gada 7. aprīlī noslēgtā līguma.

Prasībā norādīts, ka, paziņodama par līguma vienaspusēju izbeigšanu, LIAA pārkāpusi labas ticības principu, jo nav ņemts vērā, ka saņemtais atbalsta finansējums izmantots projektā paredzētajiem mērķiem. Līguma noslēgšanas brīdī prasītājam nebija pamata uzskatīt, ka AS „Liepājas Metalurgs” varētu saskarties ar finanšu grūtībām, un tai nebija pat teorētiska iespēja ietekmēt AS „Liepājas Metalurgs” darbību. Rūpnīcas darbības apturēšana uzskatāma par nejaušu šķērsli Civillikuma 1774. panta otrā teikuma izpratnē, kas kavēja prasītāju izpildīt uzņemto saistību pilnībā.

[3] LIAA, pamatojoties uz Civillikuma 1574., 1587., 1590., 1753., 1756., 1757. pantu, Ministru kabineta 2009. gada 24. februāra noteikumu Nr. 200 „Noteikumi par darbības programmas „Uzņēmējdarbība un inovācijas” papildinājuma 2.1.2.4. aktivitāti „Augstas pievienotās vērtības investīcijas”” (ar Ministru kabineta 2011. gada 19. oktobra noteikumiem Nr. 826 nosaukums jaunā redakcijā, turpmāk arī – Ministru kabineta noteikumi Nr. 200) 4. punktu, līguma 1.8., 3.1.15., 4.2.3., 14.3., 16.4., 18.3., 20.4. punktu, 2017. gada 14. februārī, cēla pretprasību, lūdzot piedzīt no SIA „ELME MESSER METALURGS” izmaksāto atbalsta finansējumu 2 212 511,14 EUR un nokavējuma procentus par finansējuma labprātīgas atmaksas kavējumu.

Pretprasībā norādīts, ka AS „Liepājas Metalurgs” finansiālās grūtības un darbības apturēšana nav uzskatāmas par nejaušu šķērsli Civillikuma 1774. panta izpratnē.

Izveidojusies situācija ir uzskatāma par „neatbilstību” Padomes 2006. gada 11. jūlija regulas (EK) Nr. 1083/2006, ar ko paredz vispārīgus noteikumus par Eiropas Reģionālās attīstības fondu, Eiropas Sociālo fondu un Kohēzijas fondu un atceļ Regulu (EK) Nr. 1260/1999 (turpmāk – Regula Nr. 1083/2006) 2. panta 7. punkta un Ministru kabineta 2010. gada 10. augusta noteikumu Nr. 740 „Kārtība, kādā ziņo par Eiropas Savienības struktūrfondu un Kohēzijas fonda ieviešanā konstatētajām neatbilstībām, pieņem lēmumu par piešķirtā finansējuma izlietojumu un atgūst neatbilstošos izdevumus” (turpmāk – Ministru kabineta noteikumi Nr. 740) 2.1. punkta izpratnē. Šo normatīvu izpratnē prasītājam izmaksātais atbalsta finansējums atzīstams par neatbilstoši veiktiem izdevumiem, kas pilnā apmērā ir atmaksājami.

[4] Rēzeknes tiesa (šobrīd – Latgales rajona tiesa) 2018. gada 6. novembrī nolēma uzdot Eiropas Savienības Tiesai prejudiciālu jautājumu, vai Regulas Nr. 1083/2006 2. panta 7. punkts ir interpretējams tādējādi, ka par

saimnieciskās darbības subjekta (finansējuma saņēmēja) darbību vai bezdarbību, kas rada vai varētu radīt kaitējumu Eiropas Savienības budžetam, ir uzskatāma situācija, kurā finansējuma saņēmējs nav spējīgs sasniegt prognozētos komercdarbības apgrozījuma rādītājus attiecīgajā laika periodā tā iemesla dēļ, ka ir iestājusies šīs komercdarbības veicēja vienīgā partnera darbības apturēšana vai maksātnespēja.

Eiropas Savienības Tiesa 2020. gada 1. oktobra spriedumā lietā „Elme Messer Metalurgs”, C-743/18, [ECLI:EU:C:2020:767](#), (turpmāk arī – Eiropas Savienības Tiesas spriedums lietā „Elme Messer Metalurgs”) nosprieda, ka Regulas Nr. 1083/2006 2. panta 7. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka par „neatbilstību” šīs tiesību normas izpratnē var tikt uzskatīta situācija, kurā ERAF finansētā atbalsta saņēmējs attiecīgajā laikposmā nesasniedz apgrozījumu, kas paredzēts darbības, kurai ir piešķirts finansējums, ietvaros, sava vienīgā darījumu partnera maksātnespējas vai darbības apturēšanas dēļ.

[5] 2022. gada 10. novembrī pasludināts prasītājas maksātnespējas process.

[6] Ar Latgales rajona tiesas 2024. gada 9. februāra spriedumu prasība un pretprasība noraidīta.

Tiesa atzina, ka, nesasniedzot projekta mērķi, kura realizācijai atbalsta finansējums piešķirts, prasītāja nav izpildījusi Ministru kabineta noteikumu Nr. 200 16.1. punkta prasības un līguma 3.1.2. un 3.1.4. punktā noteiktos pienākumus, tādēļ LIAA pamatoti vienpusēji atkāpusies no līguma.

Tiesa uzskatīja par nepamatotu LIAA prasījumu piedzīt no prasītājas visu izmaksāto atbalsta finansējumu, jo projekts, kura īstenošanai piešķirts atbalsta finansējums, daļēji tika izpildīts (ražotnē uzstādītas iekārtas un apmācīti darbinieki). Tiesas ieskatā LIAA jāveic izmaksāto finanšu līdzekļu korekcija un atmaksājamā summa jāprecizē, ņemot vērā projekta daļēju izpildi.

[7] Izskatot lietu sakarā ar LIAA apelācijas sūdzību un prasītājas pretapelācijas sūdzību, ar Latgales apgabaltiesas 2024. gada 25. novembra spriedumu prasība noraidīta, bet pretprasība apmierināta, piedzenot no prasītājas LIAA labā atbalsta finansējumu 2 212 511,14 EUR, nokavējuma procentus 781 228,59 EUR un ar lietas izskatīšanu saistītos izdevumus 4,70 EUR. Spriedumā norādīti šādi motīvi.

[7.1] Līguma noslēgšanas mērķis bija ar saņemtā līdzfinansējuma palīdzību rūpnīcas kompleksā izveidot gāzu ražotni. Prasītājas pienākums bija nodrošināt gāzu ražošanu un piegādi rūpnīcai, kura bez tām nevarētu darboties. Lietā nav strīda, ka AS „Liepājas metalurgs” darbību ir izbeigusi, bet sadarbība ar AS „KVV Liepājas metalurgs” bija īslaicīga, jo, kā norāda prasītāja, tajā gāzes ražošana nenotiek kopš 2016. gada.

Projekta īstermiņa mērķis tika sasniegts, jo tika iegādāta, uzstādīta un nodota ekspluatācijā gaisa sadalīšanas ražotne, kā arī apmācīti darbinieki tās lietošanai, pret ko neiebilst arī LIAA. Tomēr ilgtermiņa mērķis sasniegts netika, ražošanas apjoma saglabāšana un prognozētā apgrozījuma pieaugums netika nodrošināts. Līdz ar to projekta ietvaros iegādātās iekārtas netiek izmantotas projektā paredzētajam mērķim. Iesaistoties projekta īstenošanā, prasītājai bija jāapzinās iespējamie riski.

Atbalsta finansējuma saņemšanas nosacījumu 3.1.2. apakšpunkts paredz finansējuma saņēmēja pienākumu kvalitatīvi īstenot projektu noteiktajos termiņos un sasniegt projekta mērķus.

[7.2] Atbalsta finansējuma saņemšanas nosacījumu 4.1. punktā noteikti LIAA pienākumi, tostarp veikt projekta īstenošanas uzraudzību un kontroli, izvērtēt projekta īstenošanas atbilstību līguma un normatīvo aktu prasībām, izvērtēt finansējuma saņēmēja gada saimnieciskās darbības rādītājus projekta īstenošanas laikā un piecus gadus pēc projekta īstenošanas pabeigšanas, ja finansējuma saņēmējs atbilst lielo komersantu statusam, izvērtēt finansējuma saņēmēja sagatavoto starpposma/noslēguma pārskatu, pārbaudīt veikto izdevumu atbilstību, apstiprināt maksājuma pieprasījumu un veikt atbalsta finansējuma atmaksu pēc Eiropas Savienības fonda līdzekļu saņemšanas no Eiropas Komisijas.

[7.3] LIAA vairākas reizes akceptēja prasītājas atkāpes no līguma prasībām, līgumā tika veiktas izmaiņas, tika ierosināts apsvērt iespēju pārstrukturizēt biznesu. Tāpat prasītāja tika savlaicīgi brīdināta par vienpusēju atkāpšanos no līguma gadījumā, ja saimnieciskā

darbība netiks veikta.

Pirmās instances tiesa pamatoti atzina, ka lietā nav piemērojams Civillikuma 1774. pants, jo prasītāja konsekvēnti izvēlējusies sava produkta ražošanu sadarbībā ar vienu darījuma partneri. Prasītāja, plānojot atjaunot darbību iepriekšējā apjomā, paļāvās uz vienīgā darījuma partnera saimnieciskās darbības atjaunošanu, neievēroja LIAA ieteikumus un brīdinājumus par nepieciešamību projektu restrukturizēt, lai pēc iespējas sasniegtu projekta mērķus. Atkāpes no izvirzītajiem plāniem prasītājas saimnieciskajā darbībā projekta ietvaros vērtējamās kā neatbilstības starp faktisko un plānoto.

[7.4] Ņemot vērā, ka projekta ietvaros iegādātās iekārtas netiek izmantotas projektā paredzētajam ražošanas procesam, to izmaksas nav vērtējamās kā attiecināmās izmaksas līguma nosacījumu 1.4. punkta un Ministru kabineta noteikumu Nr. 200 17.1. punkta izpratnē.

[7.5] LIAA bija pietiekams pamats 2016. gada 31. martā paziņot par atkāpšanos no līguma, jo iegādātās iekārtas netika izmantotas projektā paredzētajam ražošanas procesam un prasītāja nespēja sasniegt prognozētos komercdarbības apgrozījuma rādītājus attiecīgajā laika periodā pašas izvēlēto darījuma partneru maksātnespējas un darbības apturēšanas dēļ, kas atzīstams par būtisku līguma pārkāpumu. Izveidojusies situācija, kā tas izriet arī no Eiropas Savienības Tiesas sprieduma lietā „Elme Messer Metalurgs”, uzskatāma par neatbilstību Regulas Nr. 1083/2006 2. panta 7. punkta izpratnē, kā arī Ministru kabineta noteikumu Nr. 740 2.1. punkta izpratnē, kas attiecīgi piešķir LIAA tiesības atprasīt finansējumu Ministru kabineta noteikumos Nr. 740 paredzētajā kārtībā, sakarā ar ko prasība atzīstama par noraidāmu, bet pretprasība – par apmierināmu.

[7.6] Lai arī prasītāja nav vainojama AS „Liepājas Metalurgs” darbības apturēšanā, tomēr tikai prasītājas ziņā bija sadarbības partnera izvēle projekta realizācijai.

Apstāklis, ka prasītāja nespēja izpildīt līguma saistības, iestājās sakarā ar AS „Liepājas Metalurgs” un AS „KVV Liepājas Metalurgs” darbības apturēšanu un maksātnespēju, bet minētais fakts nevar būt par pamatu prasītājas atbrīvošanai no līguma saistību izpildes, ja nav sasniegts plānotais apgrozījuma apmērs, jo maksātnespēja un darbības apturēšana nav nejaušs apstāklis.

[7.7] Novērtējot darījuma partneru izvēles procesu, LIAA labvēlīgu rīcību projekta īstenošanas laikā, veicot grozījumus līgumā, un citus apstākļus, kas minēti šajā spriedumā, konkrētajā gadījumā tiesai nav pamata konstatēt nepārvaramu šķērsli (sk. *Eiropas Savienības Tiesas sprieduma lietā „Elme Messer Metalurgs”* 70. punktu). Prasītājas darījuma partneru finansiālās grūtības nevar būt pamats prasītājas atbrīvošanai no līguma saistību izpildes.

[7.8] Ņemot vērā to, ka prasītājas veiktie izdevumi nav uzskatāmi par attiecināmajām izmaksām līguma 1.4. punkta un Ministru kabineta noteikumu Nr. 200 17.1. punkta izpratnē, prasītājai izmaksātais atbalsta finansējums saskaņā ar līguma 1.8. punktu ir atzīstams par neatbilstoši veiktiem izdevumiem, kas LIAA dod pamatu pieņemt lēmumu par sniegtā finansējuma atgūšanu.

Regulas Nr. 1083/2006 98. panta 1. un 2. punkts nosaka atbalsta finansējuma piedziņas priekšnoteikumu – dalībvalstij jākonstatē neatbilstība šīs regulas 2. panta 7. punkta izpratnē, un tādā gadījumā tai ir pienākums veikt finanšu korekciju, kurā ietilpst arī nepamatoti izmaksātā atbalsta piedziņa. Atbilstoši Eiropas Savienības Tiesas spriedumam lietā „Elme Messer Metalurgs”, finanšu korekcijas, kuras dalībvalstīm ir jāveic, izpaužas kā visa vai daļēja valsts ieguldījuma atcelšana, un šādas korekcijas mērķis ir panākt nepamatoti izmaksātā atbalsta atgūšanu. Tiesai nav pamata apšaubīt LIAA kompetenci un izvirzītos argumentus par pretprasības pamatotību. Nesasniedzot projekta mērķi, visi izdevumi atzīstami par neatbilstoši veiktiem un finanšu korekcija piemērojama pilnā apmērā.

[7.9] Ievērojot līguma 18.3. punktu, Civillikuma 1753. un 1756. pantu, no prasītājas LIAA labā piedzenami arī līgumiskie nokavējuma procenti 781 228,59 EUR.

[8] Par Latgales apgabaltiesas 2024. gada 25. novembra spriedumu maksātnespējīgā SIA „ELME MESSER METALURGS” iesniedza kasācijas sūdzību.

Ar Senāta senatoru kolēģijas 2025. gada 2. jūlija lēmumu lieta nodota izskatīšanai kasācijas kārtībā daļā, ar kuru apmierināta pretpasība, savukārt daļā, ar kuru noraidīta prasība, kasācijas tiesvedību atteikts ierosināt.

Kasācijas sūdzība tās izskatāmajā daļā pamatota ar šādiem argumentiem.

[8.1] Tiesa pārkāpa Līguma par Eiropas Savienības darbību 267. pantu, kļūdaini uzskatot, ka Eiropas Savienības Tiesa izskatījusi lietu pēc būtības. Apgabaltiesa nav vērtējusi tos apstākļus, kurus vērtēt ir tiesīga tikai dalībvalsts tiesa.

Eiropas Savienības Tiesa spriedumā lietā „Elme Messer Metalurgs” norādīja, ka noteiktas situācijas var tikt uzskatītas par neatbilstību, līdz ar to šāda norāde ir vien vispārīgs pieļāvums, nevis secinājums par konkrētajiem apstākļiem.

Apgabaltiesa nav ņēmusi vērā, ka Eiropas Savienības Tiesa ir tiesīga sniegt tikai skaidrojumu par jēdziena „neatbilstība” saturu un kritērijiem Regulas Nr. 1083/2006 izpratnē, taču nav tiesīga vērtēt, vai izskatāmajā lietā šī neatbilstība ir konstatējama. Apgabaltiesai bija jāveic minētajā Eiropas Savienības Tiesa spriedumā norādīto „neatbilstību” veidojošo elementu (kritēriju) izvērtējums.

[8.2] Eiropas Savienības Tiesa spriedumā lietā „Elme Messer Metalurgs” norādīja, ka, lai noteiktu, vai ir konstatējama neatbilstība, dalībvalsts tiesai jāvērtē šādi kritēriji: 1) Eiropas Savienības tiesību pārkāpuma esamība; 2) fakts, ka šis pārkāpums izriet no saimnieciskās darbības subjekta darbības vai bezdarbības; 3) Eiropas Savienības budžetam faktiski vai iespējami nodarīta kaitējuma esamība.

Tiesai bija jāņem vērā kritērijus tāda adekvāta cēloņa noteikšanai, kāds minēts Eiropas Savienības Tiesas 2008. gada 22. decembra spriedumā lietā „Wallentin-Hermann”, C-549/07, [ECLI:EU:C:2008:771](#). Tajā analizēts arī tas, ko uzskatīt par tādiem ārkārtējiem apstākļiem, kuros nav pamata piemērot attiecīgajam saimnieciskās darbības subjektam negatīvas sekas. Respektīvi, tie ir apstākļi, kuri nav raksturīgi saimnieciskās darbības veicēja normālai darbībai un ir ārpus viņa kontroles.

[8.3] Tiesa ir nepareizi iztulkojusi un piemērojusi Padomes 1995. gada 18. decembra Regulas (EK, Euratom) Nr. 2988/95 par Eiropas Kopienu finanšu interešu aizsardzību (turpmāk – Regula Nr. 2988/95) 4. panta 1. punktu, nepamatoti secinot, ka tad, ja ir konstatējama neatbilstība, būtu piedzenama visa izmaksātā atbalsta summa, nevērtējot ne finanšu korekcijas apmēru, kura vērtēšanas pienākums izriet no Regulas Nr. 1083/2006 98. panta, nedz arī piedzenamās summas samērīgumu, kura vērtēšanas pienākums izriet no Regulas Nr. 2988/95 4. panta 1. punkta.

Eiropas Savienības Tiesas sprieduma lietā „Elme Messer Metalurgs” 72. punktā norādīts, ka neatbilstības konstatēšanas gadījumā atbilstoši Regulas Nr. 1083/2006 98. pantam jāveic finanšu korekcijas apmēra izvērtējums, ņemot vērā šādus kritērijus: 1) neatbilstības būtību; 2) nopietnību; 3) attiecīgajam fondam no šīs neatbilstības izrietošos finansiālos zaudējumus.

Eiropas Savienības Tiesa šajā jautājumā daļēji pievienojusies ģenerālvokātes secinājumos norādītajam, bet ģenerālvokāte norādījusi arī citus secinājumus un apsvērumus, kas ir būtiski samērīguma principa ievērošanā. Tiesa nav ņēmusi vērā ģenerālvokātes secinājumus par vadošās iestādes (LIAA) atbildību.

Turklāt jāņem vērā, ka pat tad, ja pārkāpums izpaudies kā krimināli sodāma rīcība, Eiropas Savienības tiesa 2023. gada 8. jūnija spriedumā lietā „ANAS”, C-545/21, [ECLI:EU:C:2023:451](#), bija piesardzīga, norādot, ka interpretācija, kas neatbilstības konstatēšanas gadījumā sistemātiski liek dalībvalstīm atsaukt visu apstiprināto finansējumu un atgūt jau samaksātās summas, tostarp, ja šis finansējums ir izmantots paredzētajiem mērķiem un būvdarbiem, par kuriem ir tiesības saņemt Eiropas finansējumu un kuri faktiski ir veikti, ne vien nerod pamatojumu šo tiesību normu tekstā, bet arī liek automātiski ieviest finanšu korekciju 100 % apmērā, ir pretrunā Regulas Nr. 1083 98. panta 2. punktā paredzētajiem kritērijiem un samērīguma principam.

[8.4] Secinot, ka AS „Liepājas Metalurgs” rūpnīcas darbības apturēšana nav uzskatāma par nejaušu notikumu, tiesa nepareizi piemērojusi Civillikuma 1774. pantu.

[8.5] Tiesa, spriedumā vispār nevērtējot pretapelācijas sūdzības argumentus par to, ka LIAA paziņojums ir pretējs Civillikuma 1. pantam un atbilstoši šā likuma 1415. pantam būtu atzīstams par spēkā neesošu, pieļāvusi Civilprocesa likuma 193. panta piektās daļas pārkāpumu.

[9] Paskaidrojumā sakarā ar kasācijas sūdzību LIAA norādīja, ka kasācijas sūdzība ir nepamatota un noraidāma turpmāk norādīto apsvērumu dēļ.

[9.1] Pušu noslēgtais līgums paredz noteikumus, kādos finansējuma saņēmējs, īstenojot savu brīvo gribu un izpildot līgumā noteiktās saistības, var pretendēt uz atbalsta finansējuma saņemšanu. Regulā Nr. 1083/2006 un citos piemērojamos normatīvajos aktos noteiktais uzliek dalībvalstīm pienākumu atgūt nepamatoti izmaksāto finansējumu. Prasītājai zudušas tiesības paturēt piešķirto atbalsta finansējumu, un tai ir pienākums to atmaksāt.

Prasītājai bija jānodrošina projekta mērķu sasniegšana, tostarp jāpalielina ražošanas apjomi un apgrozījums atbilstoši biznesa plānam, kas netika īstenots. Šādos apstākļos LIAA bija tiesīga vienpusēji atkāpties no līguma un pieprasīt izmaksāt finansējuma atmaksu.

[9.2] Tiesa nav pārkāpusi Līguma par Eiropas Savienības darbību 267. pantu, jo tā, ņemot vērā Eiropas Savienības Tiesas spriedumā lietā „Elme Messer Metalurgs” sniegto interpretāciju par Regulas Nr. 1083/2006 2. panta 7. punkta piemērošanas robežām, ir vērtējusi faktus un pamatoti atzinusi LIAA tiesības atprasīt finansējumu.

[9.3] Regulas Nr. 2988/95 4. panta 1. punkts ir piemērots korekti, jo atbilstoši Regulas Nr. 1083/2006 98. panta 1. punktam neatbilstības gadījumā ir jāveic finanšu korekcija. Atbilstoši Finanšu ministrijas vadlīnijām projekta mērķa nesasniegšana ir pietiekams pamats 100 % korekcijai. Lai arī prasītāja izpildīja projekta tehniskos mērķus (iekārtu iegāde un uzstādīšana), tomēr finansējuma mērķis ietvēra arī noteiktu apgrozījuma rādītāju sasniegšanu, ko prasītāja nav izpildījusi.

[9.4] Fakts, ka prasītājas nespēja izpildīt līgumsaistības ir saistīts ar darījuma partneru darbības apturēšanu un maksātnespēju, nevar būt pamats prasītājas atbrīvošanai no saistību izpildes. Sadarbības partnera maksātnespēja un darbības apturēšana nav nejaušs apstāklis, un tas neiestājas vienā dienā. Prasītāja, slēdzot līgumu, zināja, ka projekta realizācija ir atkarīga no viena klienta un uzsūcēs atbildību par iespējamajiem riskiem.

Motīvu daļa

[10] Pārbaudījis apelācijas instances tiesas sprieduma likumību atbilstoši kasācijas sūdzības argumentiem, Senāts atzīst, ka spriedums daļā, ar kuru apmierināta pretraspība, atstājams negrozīts turpmāk norādīto apsvērumu dēļ.

[11] Izskatāmajā lietā nepastāv strīds par to, ka pušu starpā noslēgtais līgums par projekta realizāciju nav izpildīts pilnībā, jo iestājās finansējuma saņēmējas (prasītājas) vienīgā darījuma partnera finanšu grūtības, kas rezultējās maksātnespējas procesā un darbības pilnīgā izbeigšanā. Tāpat nepastāv strīds, ka projekts tika daļēji realizēts, iegādājoties un uzstādot iekārtas, kā arī apmācot darbiniekus.

Senātā kasācijas kārtībā izskatāmās lietas ietvaros vairs nav pārvērtējams jautājums par LIAA vienpusējas atkāpšanās no līguma tiesiskumu (sk. *šā sprieduma 8.4. punktu*), bet izvērtējami apgabaltiesas secinājumi par šīs atkāpšanās tiesiskajām sekām, proti, vai un kādā apmērā, ņemot vērā lietas specifiskos apstākļus, prasītājai jāatmaksā saņemtais atbalsta maksājums.

[12] Vispārīgi kasācijas sūdzībā pareizi iezīmēta prejudiciālā nolēmuma lūguma būtība, proti, nacionālā tiesa šādā veidā noskaidro tās tiesvedībā esošas lietas izskatīšanai ar Eiropas Savienības tiesībām saistītu jautājumu.

Tomēr kļūdains ir kasācijas sūdzībā norādītais arguments (sk. *šā sprieduma 8.1. punktu*), ka Eiropas Savienības Tiesa ir tiesīga sniegt tikai skaidrojumu par Eiropas Savienības tiesību jēdziena saturu un kritērijiem tā izvērtēšanā, bet nav tiesīga vērtēt apstākļus nacionālajā tiesā izskatāmajā lietā (sal. *Eiropas Savienības Tiesas 2018. gada 7. marta spriedumā apvienotajās lietās „flightright”, C-274/16, C-447/16 un C-448/16, [ECLI:EU:C:2018:160](#), 55., 64. un 71. punktu*).

[12.1] Eiropas Savienības Tiesas pastāvīgajā judikatūrā nostiprināts, ka Līguma par Eiropas Savienības darbību 267. pants prasa, lai iesniedzējtiesa nodrošinātu Tiesas sniegtās Eiropas Savienības tiesību interpretācijas pilnīgu iedarbību, proti, Tiesas sniegtais prejudiciālais nolēmums ir saistošs valsts tiesai attiecībā uz konkrēto Eiropas Savienības iestāžu aktu interpretāciju vai spēkā esību, lai panāktu risinājumu pamatlietā (sk., piemēram, *Eiropas Savienības Tiesas 2016. gada 5. jūlija sprieduma lietā „Ognyanov”*, C-614/14, [ECLI:EU:C:2016:514](#), 28. un 33. punktu, 2015. gada 16. jūnija sprieduma lietā „Gauweiler u.c.”, C-62/14, [ECLI:EU:C:2015:400](#), 16. punktu). Vienlaikus neizslēdzot, ka pēc prejudiciālā nolēmuma pasludināšanas, izskatot lietu pēc būtības, nacionālā tiesa var mainīt secinājumus par faktiskajiem un tiesiskajiem apstākļiem (sk. *Eiropas Savienības Tiesas 2016. gada 5. jūlija sprieduma lietā „Ognyanov”*, C-614/14, [ECLI:EU:C:2016:514](#), 29. punktu).

Ievērojot minēto, Senāts secina, ka nacionālajai tiesai lietas apstākļu izvērtējums, proti, vai pušu norādītie apstākļi, kas ietilpst pierādīšanas priekšmetā, guvuši apstiprinājumu un kādas juridiskās sekas piemērojamās materiālo tiesību normas sastāvs saista ar lietas iztiesāšanas gaitā noskaidrotiem faktiem, jāveic patstāvīgi, ievērojot Eiropas Savienības Tiesas sniegto Eiropas Savienības tiesību normu interpretāciju.

[12.2] Lai arī kasācijas sūdzībā attiecībā uz šo argumentu nav precizēts, kā norādītais procesuālās normas pārkāpums ietekmējis lietas izspriešanu, Senāts, ņemot vērā, ka pārsūdzētajā spriedumā ir plaši analizēts šajā lietā pieņemtais Eiropas Savienības Tiesas spriedums, gan patstāvīgi veikta lietā attiecināmo Eiropas Savienības tiesību normu regulējuma piemērošana, nekonstatē Līguma par Eiropas Savienības darbību 267. panta pārkāpumu.

[13] Kasācijas sūdzības arguments par Regulas Nr. 1083/2006 2. panta 7. punkta pārkāpumu, jo tiesa nav veikusi neatbilstības kritēriju pienācīgu faktisko un juridisko vērtējumu, neatbilst pārsūdzētajā spriedumā norādītajam (sk. *šā sprieduma 7.3. un 7.4. punktu*).

Pārsūdzētajā spriedumā ir norādīts gan tas, kāds tiesību normu kopums attiecināms uz prasītājas pienākumiem saistību izpildē, gan sniegts apgrozījuma rādītāju nenodrošināšanas aspekta izvērtējums, gan arī norādīta attieksme pret LIAA izmantotajām tiesībām vienpusēji atkāpties no līguma, kā arī izvērtēti kaitējuma Eiropas Savienības budžetam rašanās apstākļi.

[13.1] Kasācijas sūdzības atsaucē norādītajā Eiropas Savienības Tiesas 2008. gada 22. decembra spriedumā lietā „Wallentin-Hermann”, C-549/07, [ECLI:EU:C:2008:771](#), ietvertā Eiropas Savienības Tiesas dotā „ārkārtēju apstākļu” interpretācija nav izmantojama šajā lietā, jo tā attiecas uz gaisa pārvadātāja spēju savlaicīgi ieplānot iespējamus „ārkārtējus apstākļus” un veikt visu paredzēto lidojumu. Turklāt šajā spriedumā Eiropas Savienības Tiesa atzinusi, ka vienīgi fakts, ka gaisa pārvadātājs ir ievērojis minimālās gaisakuģa tehniskās apkopes normas, nav pietiekams, lai pierādītu, ka šis pārvadātājs ir veicis „visus iespējamus pasākumus” un būtu atbrīvojams no pienākuma maksāt pasažieriem kompensāciju par kavēšanos (sk. *minētā sprieduma 43. punktu*).

[13.2] Gadījumā, kad piemērojams Eiropas Savienības tiesību autonomais jēdziens, respektīvi, Regulas Nr. 1083/2006 2. panta 7. punktā norādītā „neatbilstība”, jāņem vērā, ka Eiropas Savienības tiesību norma, kurā tās satura un tvēruma noskaidrošanai nav nevienas tiešas norādes uz dalībvalstu tiesībām, parasti visā Eiropas Savienībā ir interpretējama autonomi un vienveidīgi (sal. *Eiropas Savienības Tiesas 2021. gada 22. jūnija sprieduma lietā „Latvijas Republikas Saeima (Points de pénalité)”*, C-439/19, [ECLI:EU:C:2021:504](#), 81. punktu). Tāpēc kasācijas sūdzības argumenti (sk. *arī šī sprieduma 8.4. punktu*) par Latvijas tiesību sistēmā izmantoto jēdzienu izpratni neattiecas uz lietā piemērojamo regulējumu.

[14] Senāts secina, ka kasācijas sūdzības arguments par to, kā apelācijas instances tiesa iztulkojusi un piemērojusi Regulas Nr. 2988/95 4. panta 1. punktu, ir pamatots daļēji.

[14.1] Šī kasācijas sūdzības argumenta izvērtēšanā Senāts ņem vērā, ka ģenerālvokātu secinājumi argumentu pamatošanai izmantotajiem, ciktāl tie guvuši apstiprinājumu Tiesas sprieduma motīvos, jo ģenerālvokātu pienākums ir, ievērojot pilnīgu objektivitāti un neatkarību, izteikt secinājumus, bet saistošu interpretāciju ir tiesīga sniegt tikai Eiropas Savienības Tiesa (sk. *Līguma par Eiropas Savienības darbību 252. panta otro daļu un 267. pantu, kopsakarā ar Līguma par Eiropas Savienību 19. pantu*).

No Eiropas Savienības Tiesas judikatūrā norādītā secināms, ka finanšu korekciju, kas dalībvalstīm ir jāveic, ja tās konstatē neatbilstības saistībā ar darbībām vai darbības programmām, mērķis ir panākt attiecīgo saimnieciskās darbības subjektu nepamatoti saņemta labuma atgūšanu. Pienākums atdot atpakaļ labumu, kas ir saņemts nepamatoti, ir tikai sekas konstatācijai, ka nosacījumi, kas vajadzīgi, lai iegūtu no Eiropas Savienības tiesiskā regulējuma izrietošu labumu, nav tikuši ievēroti, un tas līdz ar to padara iegūto labumu par nepamatotu. Faktu, ka atlīdzināmā neto summa konkrētajā gadījumā var nebūt pilnīgi atbilstoša struktūrfonda faktiski ciestajiem zaudējumiem, nepadara šo prasību par neatbilstošu (sk. *Eiropas Savienības Tiesas 2016. gada 26. maija sprieduma apvienotajās lietās „Județul Neamț”, C-260/14 un C-261/14*, [ECLI:EU:C:2016:360](#), 48.–50. punktu).

Piemērojot Regulas Nr. 1083/2006 98. panta 1., 2. punktu un 2. panta 7. punktu kopsakarā ar Eiropas Savienības Tiesas spriedumā lietā „Elme Messer Metalurgs” ietvertajām atziņām, finanšu korekcijas, kuras dalībvalstīm jāveic, izpaužas kā visa vai daļēja valsts ieguldījuma projektā atcelšana, un šādas korekcijas mērķis ir panākt nepamatoti izmaksātā atbalsta maksājuma atgūšanu.

[14.2] Ievērojot minēto, prasītājas kasācijas sūdzībā vispārīgi pareizi norādīts, ka dalībvalstu finanšu korekcija var būt arī daļēja valsts ieguldījuma darbības programmā atcelšana, un nepieciešamajā izvērtējumā tiek ņemta vērā neatbilstības būtība un nopietnība un attiecīgajam fondam nodarītie finansiālie zaudējumi. Šī norma atkārtota arī kasācijas sūdzības atsaucē norādītajā Eiropas Savienības Tiesas 2023. gada 8. jūnija spriedumā lietā „ANAS”, C-545/21, [ECLI:EU:C:2023:451](#), 44. punktā, kā arī Eiropas Savienības Tiesas spriedumā lietā „Elme Messer Metalurgs” 72. punktā.

[14.3] Neraugoties uz minēto, kasācijas sūdzībā tomēr nepamatoti aizrādīts, ka pat krāpšanas gadījumā neatbilstība nebūtu atzīstama 100 % apmērā.

Minētajā Eiropas Savienības Tiesas spriedumā lietā „ANAS” 47.–48. punktā konkrēti norādīts, ka „neskarot vērtējumus, kas šajā ziņā ir jāveic iesniedzējtiesai saskaņā ar Regulas Nr. 1828/2006 27. panta 1. punkta „c” apakšpunktu, atbilstoši kuram „neatbilstība, kas izpaudusies, ja publiskajam līgumam piemērojamo tiesību, it īpaši pārskatāmības un vienlīdzīgas attieksmes principu, neievērošana izraisa līguma slēgšanas tiesību piešķiršanu pretendenta, kas nav tas, kuram būtu bijis jāiegūst šī līguma slēgšanas tiesības” var ietilpt jēdzienā „aizdomas par krāpšanu” un tādējādi atbilstoši 2013. gada pamatnostādņu 1.3. punkta otrajai daļai sekojoši – tikt kvalificēta kā smaga, kas nozīmē, ka var tikt piemērota finanšu korekcija 100 % apmērā”. Turklāt, un jo īpaši tādēļ, ka pieminētajā lietā projekts (ceļš) tika pabeigts (realizēts līdz galam) – būvdarbi noslēgušies un autoceļš atvērts satiksmei. Respektīvi, šajā lietā tika vērtēta iepirkuma komisijas iespējama krāpnieciska rīcība līdz galam jau īstenotā projektā.

Līdz ar to, pastāvot nesalīdzināmiem faktiskajiem apstākļiem, šajā Eiropas Savienības Tiesas spriedumā izteiktās atziņas nav attiecināmas uz izskatāmo lietu.

[14.4] Vispārīgi maksājumu no Eiropas Savienības fondu līdzekļiem saņēmējam ir jāapzinās, ka viņam būs jāievēro visi nosacījumi projekta īstenošanas laikā (tajā skaitā arī projekta uzraudzības laikā) (sal. *Senāta 2024. gada 7. maija rīcības sēdes lēmuma lietā Nr. SKC-194/2024*, [ECLI:LV:AT:2024:0507.C12181721.11.L](#), 3.1. punktu).

Pārsūdzētajā spriedumā ražošanas rādītāju nesasniegšana ir novērtēta kā būtisks līguma pārkāpums. Eiropas Savienības Tiesa norādījusi sekojošo: „ja atbalsta saņēmējs nav īstenojis tam prasīto darbības minimālo apjomu, [tas] nozīmē, ka līdzfinansējums, ko Savienība ir piešķirusi kā pretizpildījumu par šā minimālā apjoma veikšanu, katrā ziņā vismaz daļēji ir izmaksāts nepamatoti. Tāpēc šāds piemērojamo Savienības vai valsts tiesību pārkāpums, kas izriet no bezdarbības, kurā vainojams atbalsta saņēmējs, var nodarīt kaitējumu Savienības vispārējam budžetam” (sk. *Eiropas Savienības Tiesas sprieduma „Elme Messer Metalurgs” 68. punktu*).

Tā kā Eiropas Savienības Tiesas spriedumā lietā „Elme Messer Metalurgs” skaidrots, ka „neatbilstību” neattaisno vienīgā darījuma partnera maksātnespēja, tad principā ir jāatgūst nepamatoti iegūtais labums, un tas notiek, atprasot izmaksāto atbalsta finansējumu.

[14.5] Ņemot vērā to, ka kasācijas sūdzībā nav argumentu par apelācijas instances tiesas pieļautu kļūdu faktisko apstākļu vērtējumā, kas varētu ietekmēt lietas izspriešanu, Senāts, ievērojot iepriekš vispārīgi norādīto par Regulas Nr. 2988/95 4. panta 1. punkta interpretāciju, tā piemērošanas kļūdu nekonstatē.

[15] Lai arī kasācijas sūdzībā ietvertais iebildums par pretapelācijas sūdzības argumentu nevērtēšanu (sk. *šā sprieduma 8.5. punktu*) izteikts kontekstā ar argumentu par tiesas kļūdu Civillikuma 1774. panta nepiemērošanā, kas kasācijas kārtībā netiek izskatīts (sk. *šā sprieduma 11. punktu*), Senāts vienotas tiesu prakses nodrošināšanas nolūkā uzskata lietderīgu norādīt turpmākos apsvērumus, kas lietas izskatīšanas rezultātu neietekmē.

Kā secināms no Civilprocesa likuma 432. panta otrās, ceturtais daļas un 193. panta piektās daļas kopsakarā ar lietas dalībnieka tiesībām būt uzklaušātam (šajā lietā attiecināmā Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 47. panta satura noskaidrošanai izmantojamas arī Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 6. panta pirmajā daļā un Latvijas Republikas Satversmes 92. pantā nostiprinātās tiesības uz taisnīgu tiesu), tiesai ir vispārīgs pienākums sprieduma motīvu daļā norādīt procesa dalībnieku lietas izspriešanā būtisku argumentu analīzi.

Saskaņā ar Eiropas Cilvēktiesību tiesas iedibināto judikatūru, kas atspoguļo ar pareizu tiesvedību saistītu principu, tiesu nolēmumos būtu pienācīgi jānorāda to pamatojums. Apjoms, kādā ir piemērojams šis pienākums, var atšķirties atkarībā no nolēmuma rakstura, un tas ir jānosaka, ņemot vērā lietas apstākļus. Tiesām noteiktais pienākums pamatot savus lēmumus, nevar tikt saprasts kā prasība sniegt detalizētu atbildi uz katru argumentu (sk. *Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2001. gada 27. septembra sprieduma lietā „Hirvisaari v. Finland”, iesnieguma Nr. 49684/99, 30. punktu*), bet tiesai jāatbild uz tādiem argumentiem, kas attiecas uz lietu un ir nozīmīgi (sal. *Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2018. gada 17. jūlija sprieduma lietā „Petrović and Others v. Montenegro”, iesnieguma Nr.18116/15, 41. punkts*). Tomēr tiesības tikt uzklaušātam ir uzskatāmas par efektīvām tikai tadā gadījumā, ja persona tiek faktiski uzklaušāta, proti, tās apsvērumi tiek pienācīgi izvērtēti (sk. *Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2014. gada 29. aprīļa sprieduma lietā „Ternovskis pret Latviju”, iesnieguma Nr.33637/02, 66. punktu*).

Tomēr tiesai jāapsver visi procesa dalībnieku argumenti, jo tikai apsvēršanas rezultātā var nonākt pie secinājuma par argumenta būtiskumu un attiecināmību uz lietu. Tāpēc tiesai, ja tā spriedumā nesniedz atbildi uz kādu procesa dalībnieka argumentu, jānorāda atbilstošs iemesls. Ja tiesa argumentu atzīst par nebūtisku, tiesai tas jāpamato, paturot prātā, ka arguments ir nebūtisks, ja tas neietekmē lietas iznākumu, un otrādi – arguments ir būtisks, ja tas ietekmē lietas iznākumu (sk. *Senāta 2025. gada 1. aprīļa sprieduma lietā Nr. [SKA-121/2025](#), [ECLI:LV:AT:2025:0401.A420117821.24.S](#), 6. punktu*).

[16] Senāts atzīst, ka apelācijas instances tiesa izskatāmajā lietā daļā, ar kuru apmierināta LIAA pretpasība par izmaksātā ERAF līdzfinansējumu piedziņu, taisījusi pamatotu spriedumu, savukārt kasācijas sūdzībā minētie argumenti konkrētajā gadījumā nevar kalpot par pamatu citāda sprieduma taisīšanai. Šādos apstākļos apgabaltiesas spriedums atstājams negrozīts, bet prasītājas kasācijas sūdzība noraidāma.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474. panta 1. punktu, Senāts

nosprieda

atstāt negrozītu Latgales apgabaltiesas 2024. gada 25. novembra spriedumu daļā, ar kuru apmierināta Latvijas Investīciju un attīstības aģentūras pretpasība pret maksātnespējīgo SIA „ELME MESSER METALURGS” par izmaksātā atbalsta finansējuma piedziņu, piedzenot no maksātnespējīgās SIA „ELME MESSER METALURGS” Latvijas Investīciju un attīstības aģentūras labā izmaksāto atbalsta finansējumu 2 212 511,14 EUR, līgumiskos nokavējuma procentus 781 228,59 EUR un ar lietas izskatīšanu saistītos izdevumus 4,70 EUR.

Spriedums nav pārsūdzams.

Senatore M. Senkāne

Senatore I. Grauda

Senatore K. Zīle